

Percepcija i ponašanje ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem u turističkoj valorizaciji na području Šibensko-kninske županije

Nasl. izv. prof. dr. sc. Boris Dorbić, profesor stručnih studija

Veleučilište „Marko Marulić“ u Kninu, bdorbic@veleknin.hr

Dino Slavica, mag. oec.

predavač, Veleučilište u Šibeniku, dslavica@vus.hr

Prof. dr. sc. Željko Španjol

Fakultet Šumarstva i drvne tehnologije, zespanjol.rab@gmail.co

Dominik Paparić

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU-Uprava za otoke, dominik.papacic@mrrfeu.hr

Lucija Jurlin

turistički vodič, Studentica Nastavničkog fakulteta Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru, lucija.jurlin@unmo.ba

Doc. dr. sc. Jasna Hasanbegović

Agromediteranski fakultet Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru, jasna.hasanbegovic@unmo.ba

Hortikulturna baština i estetske vrijednosti šibenskog krajobraza od kraja 18. stoljeća privlačile su strane putopisce u naš kraj. Na području Šibensko-kninske županije ima niz vrijednih i lijepih privatnih vrtova s ukrasnim biljem, a posebno su vrijedni stari plemićki (povijesni) vrtovi. Privatni vrtovi na području Šibensko-kninske županije bi se mogli vrjednovati i kroz ekoturizam gdje su flora, fauna i kulturna baština primarne atrakcije. Privatno ili u klasterima uz pomoć lokalnih zajednica može se proširiti turistička ponuda županije. Za cjelovitu valorizaciju bitne su predradnje poput određivanja turističkih atrakcija, promidžbe i marketinga, informacije o turistima koje se odnose na njihovu strukturu i preferencije, motive, potrebe itd.

Kao izvor primarnih podataka u drugoj polovici 2023. godine provedeno je anketno ispitivanje na uzorku od 59 ispitanika (studenti Veleučilišta u Šibeniku). Cilj rada bio je istražiti percepciju i ponašanje ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem u turističkoj valorizaciji na području Šibensko-kninske županije. Na ovaj način se kroz uređenje privatnih vrtova popularizira biljna bioraznolikost, a u pojedinim vrtovima se mogu održavati i prigodna događanja i proslave.

Rezultati su pokazali da većina ispitanika posjeduje privatni vrt s ukrasnim biljem, a uzgoj ukrasnog bilja za Mediteran smatraju značajnim, posebno autohtone vrste. Većina ispitanika brine o estetskim vrijednostima vrta i preferira formalnije oblikovanje. Nažalost, ispitanici nisu dovoljno educirani o uzgoju i održavanju ukrasnog bilja. Većina njih smatra da društvo u cjelini dovoljno ne promovira kulturu privatnih vrtova itd. Na kraju je dana i razrada vrjednovanja privatnih vrtova u turističkoj ponudi, kao i prijedlog uvođenja kolegija iz predmetne tematike za studij iz područja turizma.

Ključne riječi: *privatni vrtovi, preferencije, Šibensko-kninska županija, valorizacija, turizam*

1. UVOD

Vrt osim terapijske i društvene vrijednosti posjeduje ukrasne, gospodarske i ekološke vrijednost. Uljepšava okućnicu, daje raskoš užtku stanovanja u privatnoj kući. Značajan je u pogledu uzgoja poljoprivrednih i drugih jestivih biljaka (Aničić, 2003.).

Hortikulturna baština i ljepota šibenskog krajobraza od konca 18. stoljeća privlačila je strane putopisce. U naš kraj dolazili su iz talijanskih pokrajina i vojvodstava, austrijskih zemalja

i njemačkih vojvodstava. O ljepoti šibenskog kraja i njegovog krajobraza svjedoče putopisi poznatog putopisca Alberta Fortisa u djelu *Viaggio in Dalmazia* iz 1774. godine (Pederin, 1989., prema Blažević, 2018). I u obližnjem Skradinu se osim korisnih vrsta uzgaja i različito ukrasno bilje, po vrtovima itd. Urbani vrtovi u centru i bližem okruženju uglavnom su različitih formi i veličina, neformalno uređeni (Dorbić i sur., 2017). U istraživanju (Šujica i sur., 2021) rezultati su pokazali da stanovništvo Šibensko-kninske županije više preferira lokalitete s više različitih svojti, čemu treba stremiti kod formiranja novih parkova, perivoja, drvoreda (Šujica i sur., 2021).

Privatni vrtovi s ukrasnim biljem na području Šibensko-kninske županije bi se mogli valorizirati i kroz ekoturizam gdje su flora, fauna i kulturna baština primarne atrakcije.

Naturalno se nameće potreba povezivanja poljoprivrede i turizma u jednu konkretnu cjelinu, gdje je kao najviši stupanj održivosti iznjedrio ekoagriturizam (Vrsaljko, 2021). Privatno ili u klasterima s lokalnom zajednicom može se proširiti turistička ponuda županije i produžiti trajanje turističke sezone.

Tako npr. projekt Lošinjskih vrtova zauzima važno mjesto u turističkoj valorizaciji Malog Lošinja (Badurina i Racz, 2018). Garancija održivosti specijalnih oblika turizma blisko je vezano uz poticanje razvoja mikro poduzetništva i gospodarskog razvoja (Radić Lakoš i Arbutina, 2017).

Općenito, prirodni resursi predstavljaju sveukupnost uvjeta u prirodno-zemljopisnom obliku i mogu utjecati na proizvodnju, kao i na obuhvat gospodarskog života jedne zemlje (Kovačević, 2005, prema Čavlek i sur., 2011). U pogledu klasifikacije turističkih resursa, resursi se najčešće dijele na prirodne i društvene (Čavlek i sur., 2011). U turističkom poslovanju značajne su informacije o kapacitetima smještaja, turističkim atrakcijama, izletima i dr. Bitne su i informacije o turistima koje se odnose na njihovu strukturu, broj, profil, dob, navike, mišljenja i stavove, kao i na preferencije (Radić Lakoš i Arbutina, 2017). Danas u sektoru turizma dolazi do novih tehnoloških rješenja čija je rezultanta povećanje kvalitete i ugleda destinacije u raznim područjima, npr. održivi turizam, eko turizam i dr. Turizam, kao društveno-politička, gospodarska i društveno-kulturna stvarnost današnjice više nego ikada postaje vezan na ekološku problematiku (Španjol, 1997). *Planirati, čuvati i pažljivo eksploatirati svoje resurse je predispozicija kvalitetnog i dugoročnog ekonomskog rasta i razvoja* (Tepšić, 2008, str. 235),

Cilj rada je istražiti percepciju i ponašanje ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem u turističkoj valorizaciji na području Šibensko-kninske županije.

2. MATERIJALI I METODE

Prilikom izrade rada kao izvor primarnih podataka korišteno je anketno ispitivanje. Za izvore sekundarnih podataka korišteni su stručni i znanstveni radovi, publikacije i sl. Cilj istraživanja bilo je istražiti percepciju i ponašanje ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem u turističkoj valorizaciji na području Šibensko-kninske županije.

Anketno ispitivanje je provedeno u drugoj polovici 2023. godine na uzorku od 59 ispitanika (studenti Veleučilišta u Šibeniku), 14 muškarca i 45 žena, od kojih je 71 % ispitanika bilo iz Šibenika, a 29 % iz ostalih gradova, općina i mjesta Šibensko-kninske županije. Starosna struktura uzorka bila je sljedeća: do 20 godina (51 % ispitanika), 20 – 30 godina (42 % ispitanika), 30 – 40 godina (5 % ispitanika), 40 – 50 godina (2 % ispitanika). U pogledu stupnja obrazovanja struktura uzorka bila je sljedeća: srednja stručna sprema (66 %), viša stručna sprema (24 %), visoka stručna sprema (10 %). Obradeni podatci izraženi su u postocima (%). Statistička obrada podataka je izrađena u programu SPSS 16 za Windows sučelje.

3. REZULTATI

U sljedećem poglavlju dani su rezultati istraživanja na temu: *Percepcija i ponašanje ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem u turističkoj valorizaciji na području Šibensko-kninske županije.*

Tablica 1: Percepcija i ponašanje ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem u turističkoj valorizaciji na području Šibensko-kninske županije – fokus pojedinac

R. br	Pitanja	Ponuđeni odgovori	Rezultati (%)
1.	Da li imate privatni vrt s ukrasnim biljem ?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 62,7 b) 35,6 c) 1,7
2.	Smatrate li značajnim uzgoj ukrasnog bilja u privatnim vrtovima za uljepšavanje okoliša vašeg mjesta, grada, općine?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 96,6 b) 1,7 c) 1,7
3.	Da li u vrtu vi ili vaši susjedi preferirate uzgoj ukrasnog bilja za Mediteran?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a d) Nemamo vrt	a) 62,7 b) 6,8 c) 13,6 d) 16,9
4.	Da li vi ili vaši susjedi vodite brigu o estetskim vrijednostima vašeg vrta s ukrasnim biljem?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a d) Nemamo vrt	a) 50,8 b) 15,3 c) 15,3 d) 18,6
5.	Da li vam susjedi ili mještani upućuju pohvale na račun vašeg vrta s ukrasnim biljem?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a d) Nemamo vrt	a) 22,0 b) 45,8 c) 10,2 d) 22,0
6.	Da li vaš vrt s ukrasnim biljem pojedinačno ili u sklopu drugih privatnih vrtova pridonosi turističkoj valorizaciji mjesta, grada, općine?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a d) Nemamo vrt	a) 20,3 b) 32,2 c) 22,0 d) 25,4
7.	Da li ste vi ili vaš susjedi dobili pohvale za uređenje vašeg vrta s ukrasnim biljem od strane turista?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a d) Nemamo vrt	a) 30,5 b) 35,6 c) 11,9 d) 22,0
8.	Da li autohtone vrste u većoj mjeri pridonose većim estetskim vrijednostima privatnog vrta s ukrasnim biljem?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 64,4 b) 13,6 c) 22,0
9.	Da li ste stekli dovoljnu edukaciju za uzgojem i održavanjem ukrasnog bilja u vrtu?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 16,9 b) 66,1 c) 16,9
10.	Da li u vašem vrtu s ukrasnim biljem nedostaje sezonskog cvijeća?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a d) Nemamo vrt	a) 29,3 b) 32,8 c) 12,1 d) 25,9
11.	Da li preferirate uporabu vrtnih patuljaka prilikom uređenja vrta s ukrasnim biljem?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 53,4 b) 24,1 c) 22,4
12.	Da li preferirate uporabu ukrasnog travnjaka prilikom uređenja vrta s ukrasnim biljem?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 48,3 b) 48,6 c) 5,2
13.	Preferirate li formalno oblikovanje vrtova s ukrasnim biljem?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 48,3 b) 13,8 c) 37,9

Izvor: Izrada autora

Iz tablice 1. je razvidno da nešto manje od dvije trećine ispitanika posjeduje privatni vrt s ukrasnim biljem, a velika većina njih smatra značajnim uzgoj ukrasnog bilja u privatnim vrtovima za uljepšavanje okoliša mjesta, grada, općine. Ispitanici ili njihovi susjedi u većoj mjeri preferiraju uzgoj ukrasnog bilja za Mediteran te vode brigu o estetskim vrijednostima vrta. Susjedi ili mještani te turisti im u većoj mjeri ne daju pohvale na račun vlastitog vrta. Tek jedna petina ispitanika smatra da njihov vrt s ukrasnim biljem pojedinačno ili u sklopu drugih privat-

nih vrtova pridonosi turističkoj valorizaciji mjesta, grada, općine. Dvije trećine ispitanika ima mišljenje da autohtone vrste u većoj mjeri pridonose većim estetskim vrijednostima privatnog vrta s ukrasnim biljem. Ispitanici su stava da im treba stručna edukacija iz uzgoja i održavanja ukrasnog bilja u vrtu. Tek nešto manje od jedne trećine ispitanika smatra da im u vrtu nedostaje sezonskog cvijeća. Interesantan je podatak da preko polovine njih preferira uporabu vrtnih patuljaka prilikom uređenja vrta. Podjednako je preferiranje (48,3 % i 48,6 %) uporabe/neuporabe ukrasnog travnjaka prilikom uređenja vrta. Ispitanici su više skloniji formalnom oblikovanju vrtova s ukrasnim biljem (48,3 %).

Tablica 2: Percepcija ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem u turističkoj valorizaciji na području Šibensko-kninske županije – fokus lokalna zajednica

R. br	Pitanja	Ponuđeni odgovori	Rezultati (%)
1.	Da li naše društvo posvećuje dovoljnu kulturu za uređenje i održavanje privatnih vrtova s ukrasnim biljem?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 13,6 b) 74,6 c) 11,9
2.	Da li vlasnici privatnih vrtova ulažu nedostatna sredstva za uređenje i održavanje privatnih vrtova s ukrasnim biljem?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 23,7 b) 25,4 c) 50,8
3.	Da li su naši privatni vrtovi s ukrasnim biljem u globalu kičasti?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 17,2 b) 51,7 c) 31,0
4.	Da li je vrt s ukrasnim biljem luksuz za vlasnika?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a d) Nemamo vrt	a) 29,3 b) 32,8 c) 12,1 d) 25,9
5.	Da li lokalni vrtni centri mogu osigurati kvalitetnu, povoljnu i sigurnu opskrbu biljnog materijala za podizanje i održavanje vrta?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 51,7 b) 39,7 c) 8,6
6.	Da li je uređenje privatnih vrtova s ukrasnim biljem na području Šibensko-kninske županije osrednje do vrlo dobro?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 46,6 b) 31,0 c) 22,4
7.	Da li bi se o kulturi vrtlarenja trebalo više govoriti i u osnovnoj školi?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 39,7 b) 17,2 c) 43,1
8.	Da li je Internet glavni medij gdje se dobivaju informacije o ukrasnom bilju, vrtlarenju i uređenju vrtova?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 62,1 b) 17,2 c) 20,7
9.	Da li privatni vrtovi s ukrasnim biljem mogu biti u službi hortiterapije?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 69,0 b) 20,7 c) 10,3

Izvor: Izrada autora

Iz tablice 2. se vidi sljedeće: ispitanici su odgovorili da naše društvo nedovoljno posvećuje kulturi uređenja i održavanja privatnih vrtova s ukrasnim biljem, a tek nešto više da vlasnici privatnih vrtova ulažu nedostatna sredstva za uređenje i održavanje privatnih vrtova s ukrasnim biljem. Oko polovine ispitanika smatra da naši privatni vrtovi s ukrasnim biljem u globalu nisu kičasti. Interesantno je podjednako mišljenje studenata (oko 1/3) da vrt s ukrasnim biljem nije i jest luksuz vlasnika. Potom, da lokalni vrtni centri mogu osigurati kvalitetnu, povoljnu i sigurnu opskrbu biljnog materijala za podizanje i održavanje vrta mišljenje je oko polovine ispitanika, a dvije petine njih nema to mišljenje. Nešto manje od polovine studenata posjeduje mišljenje da je uređenje privatnih vrtova s ukrasnim biljem na području Šibensko-kninske županije osrednje do vrlo dobro, a jedna petina njih nije sigurna u navedenu tvrdnju. Dvije petine ispitanika smatra da bi se o kulturi vrtlarenja trebalo više govoriti i u osnovnoj školi, a donekle sličan postotak je i onih koji nisu sigurni u navedenu tvrdnju. Preko 60 % ispitanika smatra internet glavnim medijem gdje se dobivaju informacije o ukrasnom bilju, vrtlarenju i uređenju vrtova. Da privatni vrtovi s ukrasnim biljem mogu biti u službi hortiterapije smatra 69 % ispitanika.

Tablica 3: Percepcija ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem u turističkoj valorizaciji na području Šibensko-kninske županije – fokus turizam i marketing

R. br	Pitanja	Ponuđeni odgovori	Rezultati (%)
1.	Dali se prodaja ukrasnog bilja može povećati kroz turizam?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 41,4 b) 34,5 c) 24,1
2.	Smatrate li značajnim educiranje o ukrasnom bilju i krajobraznoj arhitekturi na studiju turizma?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 75,9 b) 5,2 c) 19,0
3.	Dali se u većoj mjeri može podići cijena turističkog objekta ukoliko je prostor ispravno ozelenjen?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 63,8 b) 6,9 c) 29,3
4.	Dali su današnji turisti u globalu postali zahtjevniji i u pogledu uređenja privatnih vrtova s ukrasnim biljem u gradu, mjestu ili općini?	a) Da b) Ne c) Nisam siguran/a	a) 70,7 b) 8,6 c) 20,7

Izvor: Izrada autora

Iz tablice 3. je vidljivo da dvije petine ispitanika smatra da se prodaja ukrasnog bilja može povećati kroz turizam. Velika većina studenata smatra značajnim educiranje o ukrasnom bilju i krajobraznoj arhitekturi na studiju turizma. Također dvije trećine njih je mišljenja da se u većoj mjeri može podići cijena turističkog objekta ukoliko je prostor ispravno ozelenjen. Preko 70 % ispitanika je izrazilo mišljenje da su današnji turisti u globalu postali zahtjevniji i u pogledu uređenja privatnih vrtova s ukrasnim biljem u gradu, mjestu ili općini.

4. DISKUSIJA

Biljni i životinjski svijet imaju ključno značenje kako za usmjeravanje turista tako i za valorizaciju turističkog prostora. Važnu ulogu u tome imao je čovjek, prenošenjem za njega značajnih biljaka. Različitim mjerama utjecao je na adaptaciju i širenje biljaka. Flora nekog kraja prvenstveno ima estetsku vrijednost gdje čovjek nastoji obogatiti prostor umjetno stvorenih parkova i vrtova, a sve u cilju ljepšeg i sadržajnijeg okruženja, s posebnim karakterom krajobraza (Čavlek i sur, 2011).

Krajobrazni arhitekti kao kreatori novog prostora trebaju pridavati važnost izboru biljnog materijala, a nakon toga i smještaju zelenila u prostor. U obzir se treba uzeti i važnost povijesne matrice, funkcionalnost prostora, estetski izgled, klimatski faktori itd. (Grašo, 2005). Većina ispitanika u našem istraživanju posjeduje privatni vrt s ukrasnim biljem te smatraju značajnim uzgoj ukrasnog bilja za Mediteran, posebno autohtonih vrsta. Dorbić i Temim (2018) također naglašavaju da je za očuvanje krajobraznog mediteranskog identiteta potrebno izbjegavati dendrološke vrste za submediteran i kontinent.

Iz danih rezultata vidljivo je da većina ispitanika vodi brigu o estetskim vrijednostima vrta i preferiraju njegovo formalnije oblikovanje. Donekle preferiraju uporabu sezonskog cvijeća, travnjaka i vrtnih patuljaka. Potrebno je naglasiti da ukrasni travnjak na području Mediteranu za punoću svog estetskog doživljaja traži dosta vode, gnojiva i njege (Dorbić i Temim, 2018). Isto se odnosi i na upotrebu sezonskog cvijeća. Ispitanici nisu dovoljno educirani o uzgoju i održavanju ukrasnog bilja.

U prošlosti uzorne vrtove u Šibeniku i uzduž njegovog obalnog područja i otoka imale su bogatije plemićke i trgovačke obitelji. Tako su npr. Divnići tijekom 15.-19. stoljeća posjedovali 11 vrtova. U Skradinu su vrtove uzdržavali obitelji Pini, Dudan i Marasović. Od početka 19. stoljeća u Šibeniku vrt reprezentativnog izgleda ispred obiteljske kuće imaju Inchiostrievi, a u gradskom dijelu Gorica i unutar šire gradske jezgre bilo je više malih vrtova od kojih se može

izdvojiti reprezentativni vrt obitelji Divnić iznad lokaliteta Galera blizu samostana sv. Luce, više u Dorbić i Temim. (2016). Posebno je vrijedan i danas renoviran vrt samostana sv. Lovre na Gorici koji slovi za jednog od najljepših srednjovjekovnih vrtova (DAŠI, Općinsko upraviteljstvo Šibenik (1921.-1941), DAŠI, Kotarska oblast Šibenik (1921.-1941), Blažević, M. (2011). Katalog izložbe o šibenskom zemljištu. DAŠI., prema, Blažević, 2018).

Ispitanici u našem istraživanju smatraju da privatni vrt s ukrasnim biljem nije luksuz za vlasnika i da naši vrtovi nisu kičasti. Većina ih smatra da društvo dovoljno ne promovira kulturu privatnih vrtova te da vlasnici vrtova trebaju ulagati više sredstva u njihovo uređenje i održavanje. Lokalni vrtni centri bi trebali osigurati bolju ponudu biljnog materijala, a internet je glavni medij za informiranje o vrtlarstvu. Vrsaljko (2022) ističe da je internet također jedan od glavnih informacijskih medija prilikom turističke valorizacije Hutovog blata. Edukacija o kulturi vrtlarenja bi trebala započeti u osnovnoj školi. Isto su primjerom pokazali Dorbić i sur. (2022). Primjer dobre prakse su nekadašnji školski vrtovi, koji danas nisu tako česti, više u Slaćanac i Munjiza. (2008); Kolar-Dimitrijević (2014); Židovec i sur. (2018). Vrtovi mogu biti u službi hortiterapije, više u Begić i sur. (2022).

Privatni vrtovi s ukrasnim biljem na području Šibensko-kninske županije bi se mogli valorizirati i kroz ekoturizam gdje su flora, fauna i okoliš primarne atrakcije.

Ekoturizam je najzastupljeniji oblik turizma, a samim tim i svojevrsan katalizator promjena u turizmu. Ekoturizam podržava zaštitu prirodnih područja ostvarivanjem gospodarske koristi za lokalne zajednice, organizacije i one koji su zaduženi za zaštitu prirodnih resursa (Klarić i Gatti, 2006). Nedvojbeno je da ekoturizam čini manji dio svjetske turističke karte te se ne smije poistovjetiti s održivim turizmom. Održivi turizam podrazumijeva upravljanje resursima radi zadovoljenja osnovnih gospodarskih, gospodarskih, ekoloških zahtjeva uz očuvanje identiteta kraja, osnovnih ekoloških procesa i biološke raznolikosti (Klarić i Gatti, 2006).

U istraživanjima Tomas (2014)., prema Radić Lakoš i Arbutina (2017, str. 51), *euroljanima su najvažniji razlozi za ponovni posjet destinaciji: prirodne ljepote, kvaliteta smještaja, kulturne i povijesne atrakcije te cijene.*

Ispitanici temeljem naših rezultata u većoj mjeri smatraju da su današnji turisti u globalu postali zahtjevniji i u pogledu uređenja privatnih vrtova te da bi od značaja bilo educiranje o istom na studiju turizma. Temeljem navedenog predlažemo da se na stručnom prijediplomskom studiju iz područja turizma uvede izborni predmeta Krajobrazno uređenje turističkih destinacija (3 ECTS-a) (tablica 4). Cilj predmeta je upoznavanje studenata s osnovnim znanjima iz krajobraznog uređenja turističkih destinacija.

Tablica 4: Nastavne cjeline iz predmeta Krajobrazno uređenje turističkih destinacija (Autor: B. Dorbić, 2023)

Naziv cjeline Predavanja	Satnica	Naziv cjeline Terenska nastava	Satnica
Uvod u predmet	1	Prepoznavanje ukrasnog bilja za eksterijere	2
Turizam i prostor	1	Prepoznavanje ukrasnog bilja za interijere	2
Primjena i uzgoj ukrasnog bilja za interijere i eksterijere	4	Komentiranje krajobraznog uređenja odabrane turističke destinacije (grad)	2
Krajobrazno oblikovanje i projektiranje	3	Komentiranje krajobraznog uređenja odabrane turističke destinacije (mjesto/općina)	2
Uređenje i njega interijera i eksterijera	4	Praktične vježbe iz podizanja i njege zelenih površina	2
Valorizacija krajobraza u turizmu	2	Literatura - Brookes J. (2001). <i>Dizajn vrta</i> . Zagreb: Znanje d.d. - Dorbić, B i sur. (2018). <i>Ukrasno bilje-Uzgoj i primjena</i> . Šibenik: Ogranak Matice hrvatske u Šibeniku. - Idžojić, M. (2009). <i>Dendrologija-List</i> . Šumarski fakultet. Zagreb.	
Predavanja-ukupno	15	Terenska nastava-ukupno	10

Izvor: Izrada autora

Većina ispitanika ima mišljenje da se u većoj mjeri može podići cijena turističkog objekta ukoliko je prostor ispravno ozelenjen.

U cilju bolje turističke ponude grada, općine, mjesta, odabrati i vrijednovati prikladne ukrasne privatne vrtove (tablica 5).

Tablica 5: Razrada vrjednovanja privatnih vrtova u turističkoj ponudi

PRIPREMNE RADNJE	AKTIVNOSTI	DOBROBITI	PRIJETNJE
Prilikom odabira prednost dati ambijentalnim vrijednostima vrtnih prostora	Održavanje domjenaka, rođendana, krstinki	Unaprjeđenje poslovanja turističkih objekata ili dobivanje dodatne zarade	Financijske krize i recesija
Vlasnicima preporučiti dodatno uređenje vrta	Održavanje specijaliziranih radionica o primjeni i uzgoju ukrasnog i samoniklog bilja	Produženje turističke sezone	Depopulacija i manjak radne snage
Organizirati stručne/znanstvene skupove i radionice o uzgoju i primjeni ukrasnog bilja	Održavanje specijaliziranih radionica o lokalnoj hrani i poljoprivredno-prehrambenim proizvodima	Umrežavanje vlasnika i stvaranje novih kontakata, lokalni, međunarodni	Manjkav marketing i promidžba
Osmisliti način poslovne organizacije	Povijesni vrtovi	Unaprjeđenje poslovanja lokalnim trgovcima, turističkim djelatnicima i vodičima	Manjkav interes za destinacijske točke
Izraditi brošure i letke o ukrasnim privatnim vrtovima, njihovom nastanku, kapacitetima, sadržaju i valorizaciji kroz turizam. Promocija i marketing	Posjeta turističkih grupa u sezoni i van sezone	Bolja promocija i prepoznatljivost grada, općine, mjesta	Prometna povezanost, posebno za općine i mjesta

Izvor: Izrada autora

Na ovaj način se kroz uređenje privatnih vrtova popularizira biljna bioraznolikost, a u pojedinim vrtovima se mogu održavati i prigodna događanja i proslave.

Poznato je da Hrvatska ima dobro razvedenu obalu i brojne otoke te je izazovno povezati 48 permanentno naseljena otoka (Sušić i sur., 2021). Na tragu navedenog i u ovom slučaju se može osmisliti priča o turističkoj valorizaciji privatnih vrtova na našim otocima.

Sličnu valorizaciju privatnih vrtova navode Badurina i Racz, (2018) za Mali Lošinj. Danas se u turizmu radi na brendiranju s jedinstvenim proizvodom (Radić Lakoš i Arbutina, 2017).

5. ZAKLJUČAK

Danas kad je trend i potreba da se sve zahtjevnijim potrošačima ponudi kvalitetna turistička atrakcija svaki vrijedan segment okoliša treba valorizirati. Privatni vrtovi s ukrasnim biljem su idealna prilika da se ponudi posebna turistička ponuda i produži razdoblje van turističke sezone. Naime prirodna i hortikulturna baština šibenskog krajobraza je još od konca 18. stoljeća privlačila strane putopisce i istraživače. Danas je kultura uređenja vrtova u gradovima, mjestima i naseljima individualna s različitim oblikovnim rješenjima. Upravo zbog navedenog, a u cilju turističke valorizacije privatnih vrtova provedeno je istraživanje percepcija i ponašanje ispitanika o značaju privatnih vrtova s ukrasnim biljem. Rezultati su iznjedrili činjenice da većina ispitanika ima privatni vrt s ukrasnim biljem i brine o njegovoj estetici. Trebalo bi poraditi na kulturi vrtlarstva, prije svega na edukaciji korisnika i društva u cjelini. Većina ispitanika je mišljenja da se u većoj mjeri može podići cijena turističkog objekta ako je prostor lijepo ozelenjen. Uz pomoć lokalnih zajednica potrebno je odabrati, savjetovati i poslovno organizirati objekte s adekvatnim vrtovima. U sklopu ponuđenih aktivnosti u privatnim vrtovima mogu se ponuditi različiti sadržaji: radionice s ukrasnim biljem, razne svečanosti, usluge razgledavanja i sl. Na tragu navedenog može se osmisliti priča o turističkoj valorizaciji privatnih vrtova i na našim otocima, čime

bi se pridonijelo njihovoj promociji i razvoju. Potrebno je i permanentno obrazovanje turističkih djelatnika i studenata turizma, pojedina rješenja su dana i u ovom radu.

LITERATURA:

1. Aničić, B. (2002.). Usporedba tradicionalne i suvremene kulture stanovanja u jednoobiteljskom bora-vištu na osnovi odnosa kuća-vrt, *Studia ethnologica Croatica*, 14/15, 185-212.
2. Badurina, A. i Racz, A. (2018). Lošinski miomirisni vrtovi–doprinos ostvarivanju strategije održivoga razvoja u turizmu grada maloga lošinja, 4. međunarodni kongres o ruralnom turizmu. *Zbornik rado-va*, 319-328.
3. Begić, L., Temim, E. i Dorbić, B. (2022). Značaj urbane poljoprivrede u hortiterapiji s posebnim osvrtom na grad Mostar (Bosna i Hercegovina). *Glasnik Zaštite Bilja*, 45(4.), 4-16.
4. Blažević, M. (2018). Crte iz povijesti poljoprivrede, šumarstva i hortikulture Šibenika (1774.-1941.). *Glasilo Future*, 1(1-2), 15-29.
5. Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D. i dr. (2011). *Turizam–ekonomske osnove i organizacijski sustav*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Čorak, S. i Mikačić, V., (ur.) (2006). *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*. Zagreb: Institut za turizam
7. Dorbić, B. i Temim, E. (2016). Povijesni pregled razvoja vrtlarstva i krajobraznog uređenja Šibenika i okolice u razdoblju 1880.-1945. godine. *Annales-Anali za Istrske in Mediteranske Studije-Series Historia et Sociologia*, 2, 227-246.
8. Dorbić, B., Gverić, J. i Friganović, E. (2017). Inventarizacija voćnih vrsta i ukrasne dendroflora u vrtovima grada Skradina. *Pomologia Croatica: Glasilo Hrvatskog agronomskog društva*, 21(1-2), 91-100.
9. Dorbić, B. i Temim, E. (2018). Valorizacija dendro elemenata u parkovima i pejzažnim površinama na području Šibensko-kninske županije. *Annales. Series historia et sociologia*, 28, 167 - 192
10. Dorbić, B., Jurlin, L. i Duvančić, M. (2022). Function of gardens and gardening in the Montessori edu-cational concept. *MIANU – Science and practice (SAP)-Journal of social sciences and humanities*, 1(2), 81-94.
11. Grašo, K. (2005). Hortikulturalno uređenje Rive lošinskih kapetana u Malom Lošnju. *Agronomski glasnik: Glasilo Hrvatskog agronomskog društva*, 67(2-4), 171-181.
12. Kolar-Dimitrijević, M. (2014). Značenje školskih vrtova u sjevernoj Hrvatskoj u vrijeme Austro-Ugar-ske Monarhije. *Ekonomska i ekohistorija-Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša*, (10), 217-232.
13. Krstinić Nižić, M. i Zubović, N. (2016). Urbana ekologija kao temelj suvremenog življenja. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 4(1), 45-58.
14. Radić Lakoš, T. i Arbutina, A. (2017). Turistička valorizacija rijeke Cetine. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, 3-4, 47-56.
15. Ružić, P. i Demonja, D. (2013). Prirodna i antropogena osnova turizma Hrvatske. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 51(1 (195)), 45-65.
16. Slačanac, I., i Munjiza, E. (2007). Programski sadržaji razredne nastave i mogućnosti njihove realiza-cije u školskim vrtovima. *Život i škola*, 1(17), 87-100.
17. Sladoljev, J., Arbutina, A., Dujić, A. i Župčić, J. (2017). Važnost korištenja obnovljivih izvora energije u cilju postizanja konkurentnosti u turizmu. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, 1-2, 53-65.
18. Sušić, F., Ivče, R., Zekić, A. i Paparić, D. (2021). An Overview of the Main Croatian Ports Important in Connecting Islands and the Mainland through the Prism of the RO-RO Technology. *Pomorski zbor-nik*, 60(1), 123-138.
19. Španjol, Ž. (1997). Turizam i zaštita prirode i čovjekova okoliša. *Socijalna ekologija*, 6(1-2), 93-108.
20. Šujica, A., Obradović, M., Lovreković, M., Šušnjara, V., Paparić, D., Španjol, Ž. i Dorbić, B. (2023). Valo-rizacija značajnog drveća na području Šibensko-kninske županije. *Šumarski list*, 147(3-4), 155-174.
21. Tepšić, Ž. (2008). Eko-destinacija Mediterana: od teorije do prakse. *Acta turistica nova*, 2(2), 235-247.
22. Vrsaljko, A. (2021). Organska poljoprivreda kao ključni čimbenik razvoja ekoagriturizma – studija slučaja Zadarska županija. *Agronomski glasnik*, 83(5-6), 225-248.
23. Vrsaljko, A. (2022). Turistička valorizacija prirodne baštine Parka prirode Hutovo blato. *Agronomski glasnik*, 84(4-5), 171-196.

24. Židovec, V., Pirić, T., Skendrović Babojelić, M. i Dujmović Purgar, D. (2018). Vrtovi odgojno-obrazovnih institucija na području gradske četvrti Sesvete. *Agronomski glasnik: Glasilo Hrvatskog agronomskog društva*, 80(5), 313-334.

ABSTRACT

PERCEPTION AND BEHAVIOR OF RESPONDENTS ABOUT THE SIGNIFICANCE OF PRIVATE GARDENS WITH ORNAMENTAL PLANTS IN TOURISM VALORIZATION IN THE AREA OF ŠIBENIK-KNIN COUNTY

The horticultural heritage and aesthetic values of the Šibenik landscape have attracted foreign traveler writers to region od Dalmatian since the end of the 18th century. There are some number of valuable and beautiful private gardens with ornamental plants in the area of Šibenik-Knin County, and old noble (historical) gardens are especially valuable. Private gardens in the area of Šibenik-Knin County could also be valued through ecotourism, where flora, fauna and cultural heritage are the primary attractions. Privately or in clusters with the help of local communities, tourist offer can be expanded. For complete valorization, preparatory activities such as determining tourist attractions, publicity and marketing, information about tourists related to their structure and preferences, motives, needs etc., are essential.

As a source of primary data, a survey was conducted in the second half of 2023 year on a sample of 59 respondents (students of the Polytechnic in Šibenik). The aim of the work was to investigate the perception and behavior of respondents about the importance of private gardens with ornamental plants in the tourism valorization in the area of Šibenik-Knin County. In this way, plant biodiversity is popularized through the arrangement of private gardens, and appropriate events and celebrations can be held in certain gardens.

The results showed that the majority of respondents have a private garden with ornamental plants, and they consider the cultivation of ornamental plants important for the Mediterranean, especially autochthonous species. The most respondents care about the aesthetic values of the garden and prefer a more formal design. Unfortunately, the respondents were not sufficiently educated about the cultivation and maintenance of ornamental plants. They believe that society as a whole does not sufficiently promote the culture of private gardens, etc. There was an elaboration of the evaluation of private gardens in the tourist offer, as well as a proposal to introduce a course on the subject for studies in the field of tourism.

Keywords: private gardens, preferences, Šibenik-Knin County, valorization, tourism